

Hvor ble det av hjerte- og karsykdommene?

Michael 2024; 21: 371–373

doi:10.5617/michael.11677

I tiårene etter den annen verdenskrig økte forekomsten av hjerte- og karsykdom markant. Men så begynte tallene å falle og er nå blant de laveste i Europa. Hvorfor?

Da *Helsehistorisk forum* hadde sitt seminar i Nasjonalbibliotekets store auditorium 30. mai 2024, var temaet nettopp *helsehistorisk*. Salen var for det meste fylt av et gråhåret publikum. De skulle få høre om en utvikling de både hadde observert og vært med på selv. «Hjerteinfarktepidemien» varte fra midten av 1950-årene og nådde toppen i 1970-årene.

Seksjonsleder for preventiv kardiologi Tor Ole Klemsdal ved Oslo universitetssykehus viste til den formidable reduksjonen i hjerte- og kardødelighet fra 1980-årene. Nedgangen i Norge har vært større enn i mange andre europeiske land. Fra å ha vært et høyrisikoland ligger vi nå på samme nivå som Italia og Spania. I 2017 overtok kreft som den vanligste dødsårsaken i Norge. I 2022 ble det registrert ca. 10 000 førstegangstilfeller av akutt hjerteinfarkt.

De tre viktigste årsakene til denne gledelige utviklingen er lavere nivåer av kolesterol og blodtrykk og at færre røyker. Bedre behandling har også vært viktig, men forklarer likevel bare en mindre andel.

Nedgangen i blodtrykk og kolesterol er på mange måter paradoksal. Vi spiser mer ost, egg, fløte, rømme og kjøtt, og saltinntaket er uendret. På den positive siden har det vært en dobling i inntak av frukt og grønt og en betydelig reduksjon i forbruket av sukker.

Innen diagnostikk av hjerte- og karsykdom har utviklingen av ultralyd bidratt til en revolusjon, fortalte overlege Jørgen Gravning ved Oslo universitetssykehus. Ekkokardiografi er blitt den viktigste bildemodaliteten innen hjertemedisinen. Norske forskere har bidratt betydelig, ikke minst

Seksjonsleder i preventiv kardiologi Tor Ole Klemsdal ved Oslo universitetssykehus trakk opp de lange linjene og kommenterte hjerte- og karsykdommenes vekst og fall i Norge. (Foto: Øivind Larsen)

radiologen Jarle Holen (1932–2004) og kardiologen Liv Hatle (1936–2023). Med viktige arbeider fra slutten av 1970-årene bidro de til at interessen skjøt fart.

Professor Sigrun Halvorsen, også ved Hjertermedisinsk avdeling ved Oslo universitetssykehus, tok opp kjønnsforskjellene i denne sykdomsgruppen. Kvinner kan ha andre symptomer enn menn, men brystmerter er det vanligste symptomet ved akutt hjerteinfarkt både hos menn og kvinner. I perioden 1950–1990 hadde hjertesykdommer hos kvinner fått lite oppmerksomhet. Hjertesykdom ble sett på som mennenes sykdom. Hvis kvinner hadde noen rolle i dette, var det for å ta hånd om sine menn med hjertesykdommer. Hjertesykdom hos kvinner ble lenge underdiagnostisert og underbehandlet. Fra omkring 1990 begynte ting å skje. Sigrun Halvorsen framholdt at det var forskjeller i forskningsgrunnlaget for hjertesykdom hos kvinner og menn, men i det minste lot ikke undertegnede tilhører seg overbevise om at det her forelå en kritikkverdig kjønnsdiskriminering.

Professor emeritus Knut Gjesdal avrundet med det elegante innlegget «Forstyrrelser i hjerterytmen – et 250 års perspektiv». Gratulerer til *Helsehistorisk forum* med et interessant og nyttig seminar.

En redigert versjon av hele seminaret kan ses på nett (1).

Litteratur

1. *Om hjerte- og karsykdommer*. Helsehistorisk forum. <https://www.youtube.com/watch?v=ulD6yWEuIvQ> (23.6.2024)

Øivind Larsen

oivind.larsen@medisin.uio.no

Øivind Larsen er professor emeritus i medisinsk historie ved Universitetet i Oslo og redaktør av Michael.